

O'QUVCHILARDA KITOBXONLIK MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARI

Toshtemirova Sarvinoz Obidovna

Samarqand davlat pedagogika instituti magistranti

Annotatsiya

Ushbu maqolada o'quvchilarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishning zamonaviy pedagogik texnologiyalari tahlil qilinadi. Zamonaviy raqamli transformatsiya sharoitida yosh avlodning o'qishga bo'lgan qiziqishini oshirish, ularni mustaqil va ongli kitobxon sifatida shakllantirish dolzarb pedagogik muammo hisoblanadi. Tadqiqotda storytelling, interfaol metodlar, DEAR dasturi, raqamli vositalar va kitobxonlik klublari kabi innovatsion yondashuvlarning samaradorligi yoritiladi.

Kalit so'zlar: kitobxonlik madaniyati, innovatsion texnologiyalar, storytelling, interfaol metodlar, raqamli vositalar, DEAR, kitobxonlik klubi.

Kirish

Globalashuv va raqamli texnologiyalar rivojlangan davrda yosh avlodda kitobxonlik madaniyatini shakllantirish alohida ahamiyat kasb etmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish va aholi o'rtasida kitob o'qishga qiziqishni oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori soha rivojini yangi bosqichga olib chiqdi. Zamonaviy ta'limda o'quvchilarning mutolaga bo'lgan qiziqishini oshirish, ularni mustaqil va ongli kitobxon sifatida shakllantirish dolzarb pedagogik muammolardan biridir. Kitobxonlik madaniyati nafaqat badiiy asarlarni o'qish, balki matnni tushunish, tahlil qilish va hayotga tatbiq eta olish qobiliyatini ham o'z ichiga oladi.

Adabiyotlar tahlili

Kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish muammosi pedagogika fanining turli yo'nalishlarida o'rganilgan. Zamonaviy tadqiqotlarda kitobxonlik madaniyatini shakllantirishning samarali vositalari sifatida quyidagilar e'tirof etilmoqda: interfaol ta'lim metodlari, loyihaviy ta'lim, ijtimoiy-emotsional o'rganish va STEAM yondashuvi. Xalqaro tajribalar tahlili shuni ko'rsatadiki, o'quvchilarning o'qishga bo'lgan motivatsiyasini oshirishda sinfdan tashqari mashg'ulotlar, kitobxonlik klublari va raqamli vositalardan foydalanish muhim rol o'ynaydi.

Storytelling texnologiyasi o'quv materialini hikoya, voqea yoki obrazlar asosida yetkazishga xizmat qiladi. Ushbu usul o'quvchilarning matnga bo'lgan qiziqishini oshirib, ularning tasavvur va ijodiy tafakkurini rivojlantirishga yordam beradi.

Interfaol metodlar qatoriga "Klaster" (asardagi asosiy g'oya va obrazlar o'rtasidagi bog'lanishlarni grafik ko'rsatish), "Insert" (o'qish jarayonida fikr yuritish va tahlil qilish), "Aqliy hujum", "Rolga kirish" kabi usullar kiradi. Ushbu metodlar o'quvchilarni faol mushohadaga chorlab, o'qilgan asarni chuqur anglashga yordam beradi.

DEAR (Drop Everything and Read) dasturi – har kuni 20 daqiqa davomida barcha o'quvchi va o'qituvchilar o'zlari tanlagan matnni o'qishi va so'ngra yangi so'zlarni o'rganishi asosidagi metod. Xalqaro tajriba ushbu usul o'quvchilarning o'qish ravonligi va tushunish qobiliyatini 10-15% ga oshirganini ko'rsatgan.

Raqamli vositalar – audiokitoblar, elektron kutubxonalar, sun'iy intellekt asosida individual kitob tavsiyalari, ijtimoiy tarmoqlar orqali o'qish madaniyatini targ'ib qilish. Raqamli platformalardagi kitobxonlik jamoalari o'smirlarda o'qishga bo'lgan qiziqishni jonlantirishi mumkin.

Kitobxonlik klublari va volontyorlik – o'rta va yuqori sinf o'quvchilarining kichik sinflarga kitob o'qib berishi, badiiy asar asosida sahna

ko'rinishlari tayyorlashi, "Eng faol kitobxon" tanlovlari o'tkazilishi kitobxonlik muhitini jonlantiradi.

Natijalar

Innovatsion texnologiyalardan tizimli foydalanish o'quvchilarning quyidagi ko'nikmalarini rivojlantiradi:

- o'qishga bo'lgan motivatsiyaning ortishi;
- matnni tushunish va tahlil qilish qobiliyati;
- mustaqil fikrlash, ijodiy va tanqidiy tafakkur;
- nutqiy kompetensiyalarning shakllanishi.

Loyihaviy ta'lim, ijtimoiy-emotsional o'rganish va STEAM yondashuvini uyg'unlashtirgan holda olib borilgan ishlar o'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishini sezilarli darajada oshirishi kuzatilgan. Storytelling texnologiyasi o'quvchilarning asar mazmunini chuqur anglashiga va voqealarning sabab-oqibat bog'lanishlarini tushunishiga yordam beradi. Interfaol metodlar esa o'quvchilarni faol mushohadaga chorlab, ularning tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi.

Xulosa

O'quvchilarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish quyidagi yo'nalishlarni o'z ichiga olgan tizimli ishni talab qiladi:

1. Dars jarayonida interfaol va innovatsion metodlarni qo'llash;
2. Sinfdan tashqari mashg'ulotlar va kitobxonlik klublarini tashkil etish;
3. Raqamli texnologiyalar va elektron resurslardan samarali foydalanish;
4. Ota-onalar va kutubxonachilar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish;
5. O'quvchilarning individual qiziqishlari va imkoniyatlarini hisobga olish.

Kelgusida tadqiqotlarni raqamli vositalarning kitobxonlik madaniyatiga ta'siri, o'quvchilarning o'qish motivatsiyasini oshirishning psixologik jihatlari va inklyuziv ta'lim sharoitida kitobxonlikni rivojlantirish masalalariga qaratish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bruner, J. (1986). Actual Minds, Possible Worlds. Harvard University Press.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish va aholi o'rtasida kitob o'qishga qiziqishni oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3271-sonli Qarori. 2017-yil 13-sentyabr.
3. Yuldashaliyeva, S., & Kamolova, A. (2024). Inklyuziv ta'limda o'qituvchining roli va zamonaviy yondashuvlar. CyberLeninka.
4. Avloniy nomidagi Pedagogik Mahorat Milliy Instituti. (2026). Ilmiy maqolalar qabuli e'lonlari. <https://journal.avloniy.uz>